

॥ खण्ड ०६ ॥

॥ ओवी नं. ०८ ॥

॥ जङ्गाव दांडातील जुनी मुळ ओवी ॥

॥ चंद्रावळी ची ओवी ॥

॥ मथुरा वृद्धावन रहीवाशी । नटनटला सुत्रधारी ।
रूप राईचे धरून भोगली नार । चंद्रावळी व्यापरी ॥८॥०९॥

॥०९॥

॥ बम्हादिकांवर संकट पडले । धावुन आला जवळी ।
व्यैत मर्दुनी गर्भ रक्षीले । मुळघरचा हा वनमाळी ॥९॥०१॥

॥ कृत यवगा चा । मच्छ अवतार पहीला ॥
॥ बम्हदेवाचे वेद नेले । पडला तो विचारी ।
मच्छ अवतार धरून देवानं । शंखासुराला धरलं जली ॥
॥ शंखासुराला मर्दुनी वेद । घेतले आपल्या करकमळी ।
व्यैत मर्दुनी गर्भ रक्षीले । मुळघरचा हा वनमाळी ॥०४॥

॥ कृत यवगा चा । कच्छ अवतार दुसरा ॥
॥ कच्छ अवतार धरून देवानं । पाठीवर पृथ्वा घेतली ।
रसातळाला जात होती । कशी, तारली त्यावेळी ॥
॥ मधुकैट-भासुराला मर्दुनी स्थापली । पृथ्वा त्यावेळी ।
व्यैत मर्दुनी गर्भ रक्षीले । मुळघरचा हा वनमाळी ॥०६॥

॥ कृत यवगा चा । वराह अवतार तिसरा ॥
॥ वराह अवतारी मुर्कासुर दैत्य । वधला त्यावेळी ।
दैत्य मर्दुनी उतरवला भार । मुळघरचा हा वनमाळी ॥०७॥

॥ कृत यवगा चा । अवतार नरसिंह चवथा ॥
॥ नरसिंह अवतारी मुक्तस्तंभी आला ।
दणाना झाला तिनताळी ।
व्यैत मर्दुनी बाळ रक्षीले । मुळघरचा हा वनमाळी ॥०८॥

॥ त्रैता यवगा चा । अवतार वामण पाचवा ॥
॥ वामन अवतार धरून देवानं । बळी घातला पाताळी ।
दान मागुनी गर्भ रक्षीले । मुळघरचा हा वनमाळी ॥०९॥

॥ त्रैता यवगा चा । अवतार परशुराम सहावा ॥
॥ परशुराम अवतार धरून दुनीया । निःशस्त्र केळी सारी ।
क्षत्रीय मर्दुनी गर्भ रक्षीले । मुळघरचा हा वनमाळी ॥१०॥

॥ त्रैता यवगा चा । अवतार सातवा श्रीरामाचा ॥
॥ श्रीराम अवतारी रावण वधला । झाली लंकेची होळी ।
दैत्य मर्दुनी देव रक्षीले । मुळघरचा हा वनमाळी ॥११॥

॥०२॥

॥ व्वापर यवगाचा । अवतार आठवा आदीपुरुषाचा ॥
 ॥ कृष्ण अवतारी कंस वधला ।
 आनंद झाला गोकुळी ।
 वैत मर्दुनी धर्म रक्षीला ।
 मुळघरचा हा वनमाळी ॥४॥

॥ गवब्यांच्या गाई चारता । नित खेळे चेंडु-फळी ।
 वैद-वाकडया पेंदया-सुदामा । खेळे यमुना तिरी ॥
 ॥ सगुण लगो-या मध्ये मांडल्या ।
 सप्त धोंडयाच्या पायी ।
 निर्जुण गुळणी धरून कृष्णानं ।
 चेडु मारला तिताळी ॥
 ॥ कुठचा चेंडु कुणीकडे गेला । बम्हसुत्राची कळ न्यारी ।
 कैलासा वरून चेंडु उडाला । झाली कैलाशी आरोळी ॥
 ॥ तिरलोकया वरून चेंडु उडाला । झाली स्वर्गी आरोळी ।
 बम्हा विष्णु पाहता थकले । झाली हो धुम्माळी ॥
 ॥ काढो विसरता ? बम्हया माझ्या, गाई घेवुन गेला ।
 कोणा पासुन कोण सोडवल्या ? पुसाव त्या बम्हयाला ॥
 ॥ कोण कोणाच्या कामी पडले ? ठाउक मार्क्झेय त्रृष्णिला ।
 अश्या परंतु कथा वेद । आहे पुराणी सांगायला ॥

॥०३॥

॥ चंद्र गवयाच्या वंशी जन्मली । बाई चंद्रावळी
 थोर भाव्य, चंद्रावळीचे ।
 लाभला गोकुळचा वनमाळी ॥५॥
 ॥ कान्धाशी दिली चंद्रावळी । दौलतीचा भार जुना
 गाडे-घोडे रथ-पालख्या ।
 संग हृतीचा पिलखाना ।
 दासी-गुजारीनी मेळ्यासंग पुढे । चाले कुळ सेना ।
 ॥ पतिवता होती चंद्रावळी । पुसा हो नारदाला ।
 पतिवता ती काय नाचत । आली हो वाडयालां ।
 नाचता नाचता सृष्टी नाचली । सदाशिव साठ्य तिला ॥
 ॥ सदाशिवाचे नित वत करी । ती, पतीवता धर्मी जाणा ।
 महाला वरती तुळ्यी वृंदावनाला । नित घाले प्रदेशीणा ।
 नित सुर्याला अर्ध्य देई । ती, चंद्रावळी कामीना ॥
 ॥ गोपाळांनी त्याच वेळी । पाहीली ही मैना ।
 चंद्रावळी च्या रूपा सारखे । रूप नाही तिरभवना ।
 चंद्रावळीच्या पायी सोळा, सहस्र गोपीगणां ॥
 ॥ चंद्रावळीच्या शिरची वेणी । नवलक्ष तारांगणा ।
 अंगामध्ये चोळी मोत्याची । गळ्यात जळीताच्या माळा/गहना ।
 चंद्रावळीच्या रूपा सारखे । रूप नाही तिरभवना ॥
 ॥ महाला भोवती चौक्या चार । रिघ मुळ्याची जाईना ।
 चंद्रावळी पतीवतां भारी । महाला बाढेर निघेना ।
 ताळावरत सप्त ताळी । कोण सिडी लावन गगनां? ॥

॥ चंद्रावळीची पारख सांगा । गोपाळाशी पुसे हरी ।
 ताळ वरत सप्त ताळी । चंद्रावळी उभी भारी ।
 त्या ताळाच्या खाल्या कृष्णा । चंद्रावळी धेंडं भारी ।
 चंद्रावळी उभी भारी । कोणनाही पाहली हो मुरारी ॥

॥ कृष्ण देवानं स्पैंग घेतलं । भानामती होवुन गोला ।
 भानामती होवुन गोला राया । चंद्रावळी दाखवायला ।
 गोपाळास चंद्रावळी दाखवाया देवानं । खेळ हो मांडला ॥

॥ चंद्रावळीच्या वाडया पुढं । खेळ देवानं मांडला ।
 सुईच्या छिद्रातुन हत्ती । बाहेर ओढुन दाखवला ।
 तरी चंद्रावळी, नाही आली बाहेर । खेळ बघायला ॥

॥ गोवीदाला गोष्ट झाँबली । हात फिरवे मिशावरी ।
 पुण्य खेतरी पुण्य पवित्री । चंद्रगवळी जाण मजशी ।
 चंद्रावळीची बिशाद किती ? हात पुरवन शिखराशी ॥

॥ आणीक तुम्हास एक सांगतो । हात लावीन सुर्याच्या रथाला ।
 बसुन सुर्याच्या रथी पाताळी । गळ ठाकन चंद्रावळीला ।
 गळ ठाकन चंद्रावळीला । लावन गवसनी गगनाला ॥

॥०४॥

॥ नट नाटयी पटाधीकारी । सन्मानाची रुक्मिणी ।
 रुक्मिणीचा विचार येताच । उभे झाले/होते कृष्णाधनी ॥४॥

॥ रुक्मिणीचा विचार येताच । गोले तिच्याकडे जगजीवना ।
 रुक्मिणीला तिचा श्रृंगार मागताच । कवटाळ्ये रघुनंदना ॥

॥ रुक्मिणी पुसे साज कश्याला ? सांगा हो खुणं ।
 रुक्मिणी पुसे, कृष्णा सांगे । पण केला चंद्रावळीनं ॥

॥ कुल साजच्या सनगडयांच्या डब्या । उघडल्या श्रीरंगानं ।
 जळी-जडीतांची वेणी घातली । भांग-टिळ केला कृष्णानं ॥

॥ मुद्रा खळी बिंदी बिजौरी । भांग मोत्याचा करून ।
 हार पाताळी पोथ गरसुळी । दोरा निर्णुणं ॥

॥ बाढी बुगडया काळ्या लेली । फुल चंदनाचं चांदनं ।
 अनुव्रट बिचवे डुलक्या जोडवे । पायी टाकल्या लेपुनं ॥

॥ बाक्या मुंदी बोटा मध्यी । बायदानी अंगोळदानी ।
 कमरेला पद्धा कुलपी नेसुन । पिवळी सिल्लारी ॥

॥ अवघ्या लेण्यांच्या लायक लेणं । कुंकुं कपाळी लावुनं ।
 नयना वरती लाल चमकी । सुर्य गोला झाकुनं ॥

॥ या सोंगाची कशी संपादनी । चोकीत उर नाही दोन्ही ।
 चोकीत उर नाही दोन्ही । रुक्मिणीच सोंग घेतलं कृष्णानी ॥

॥ चौदा विद्या चौसष्ट कला । संग घेतल्या कृष्णबाईनं ।
 चौसष्ट कला चौसष्ट दासी । संग घेतल्या या कामीणीनं ॥

॥ जडी-जडताच्या झाल्लरा रथाला । त्यावर बसले सारंगपाणी ।
 गोकुळातुन रथ निघाला । रुक्मिणीच्या रूपात कृष्णाधनी ॥

॥ गोकुळातुन रथ चालताच । फुंकार पडली तिरभवनी ।
 रथ वारूचा उभा ठाकला । दरवाज्या पुढं जावुनी ॥

॥ चंद्रावळीला खबर कळताच । धावुन आली ती दरवाजी ।
 रथा खाली राझ उतरली । भेटल्या दोघी बहीनी ॥

॥ चंद्रावळीचा पती बोलला । नमस्कार वहीनी ।
अशी चंद्रावळीला भारवतांना । आली ती जवळी ॥

॥ नाचत नाचत कृष्णराई तेथुन । महाली गोली लाजुनी ।
म्हणे चंद्रावळी कृष्णराईला । शरमते का पुरुषावाणी ।
याच गोष्टी पायी या घरी । आली मी धावुनी/पाहुणी ॥

॥ सदाशिवांचे वत तुजला । आली ही राई धावुनी ।
ऐकुन महादेव कैलाशी हसले । कृष्णराई बम्हव्यानी ॥

॥ म्हणे चंद्रावळी कृष्णराईला । पाणी सारलं गंगाळी ।
तुया घरी कुठचं न्हानं । आता नाही माझ्या कपाळी ॥

॥ यमुने तिर्थि न्हावयास गोली । तेथुन झाली मी एकांगी ।
वत पाच वारांच न्हावु नये । कशी काढू आंगची चोळी ? ॥

॥ कशी पतीची आज्ञा मोडु । श्री माधव याहीच्या पायी ।
गाठ वेणीला गाठ चोळीलां । खुण मुद्रा देल्ली सारी ॥

॥ मीच तुजला न्हावु घालते । सोड वेणी कर मोकळी ।
चंद्रावळी न्हावयास बसली । केस झारपते वनमाळी ।
उठनं चंदन पाणी सारून । आपस्थळी उरं चोळी ॥

॥ अशी चंद्रावळी न्हावुन उठली । महाला भरल्या रांगोळी ।
सुर्वणाचे पात्री बसुन । भोजन, केलं एकवेळी ॥

॥ अशी चंद्रावळी भारवतांना निजली । कृष्णराई जवळी ।
हात पुरुषाचा निब्बर लागता । दचकली चंद्रावळी ॥

॥ अरे अरे वै-या, कसा चावडीवर । छापा घातला दिवसाढवळी ।
अर्नी काष्ठ घेवुन हाती । करते या प्राणाची होळी ॥

॥ कृष्ण राईन स्वरूप दाखवलं । अवतार मुर्ति सावळी ।
पुष्पक विमान उतरवुन तिला । नेलं दुर मंडळी ॥

॥ सहा महिन्याची करून रात्रं । भांत पाडली त्यावेळी ।
नउखंड पृथ्वा त्विप त्वारका । शेष दाखवला पाताळी ॥

॥ देव त्वारांच कवाड उघडुनी । दाखवली रंभा पुतळी ।
दाखवली रंभा, पुतळी होय ही । देवांगणा राई चंद्रावळी ॥

भजने :-

॥ सप्त कुळंचा उद्धार झाला । कृष्णराई रुक्मीणी बाई ।
आठवे बाळ तुझे देवके । त्याची खुणं आहे न्यासी ॥

॥ महा विर मारोती झाला । अवधे विघ्न निवारी ।
कृष्ण नामाची टाळी राया । भक्ताला तारी ॥

-: निरसनसह शब्दार्थ :-

त्वापरी :- त्वापर यवणी, दुपारी । **मर्दुनी**:- युद्धात मारूनी, युद्ध करून शत्रुला मारणे, शत्रुंचे मर्दन करून शत्रुला ठिंकणे । **रक्षिले** :- रक्षण केले । **सोच** :- विचार ।
सिघ :- रांग, ओळ । **सीडी** :- वर चढण्याकरीता पाय-याची तात्पुरती वनवलेली शिडी, निशाणी । **बिशाद** :- पहुंच, पोच, ताकद । **गळ** :- मासोळी पकडण्यासाठी जसा गळ टाकल्या जाते तसा मोठा अनेक काटयांचा गळ, विनवणी चे फासे । **पण** :- नेम, वत **न्हानं** :- आंघोळ करने । **न्हावुन** :- सर्वांग आंघोळ करून ।

॥ कृष्ण महाराज धनी अवधुत ॥

